

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. LXXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A inquis, spero me posse & amplioris ordinis fieri. Optauerim hoc nobis magis, quam promiserim. praecipue sumus: ad virtutem contendimus, inter vitia districti: pudet dicere, honesta colimus quantum vacat. At quam grande praemium nos expectat, si occupationes nostras, & mala tenacissima, abrupimus? Non cupiditas nos, non timor pellet: inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec deos: sciemus mortem malum non esse, deos malos non esse. ⁹ Tam imbecillum est, quod nocet, quam cui nocetur: optima vi noxia carent. Expectant nos, si ex hac aliquando facte in illud euadimus sublimem & excelsum, tranquillitas animi, & expulsis erroribus absoluta libertas. Quæris, quæ sit ista? non homines timere, non deos: nec turpia velle, nec nimia: in seipsum habere maximam potestatem. Inestimabile bonum est, suum fieri.

EPIST. LXXVI

B

PHILOSOPHVM se audire, & scholam adire. Conqueritur de hominum incuria vel ignavia, qui alia discunt, philosophari negligunt. Ne tu sic, o Lucili. propera, & Bonum discere: quod Bonum? vnum illud Honestum. Et iterum argumentis euincit, tale esse; alia non esse. Laudabilis & sapiens Epistola.

INIMICITIAS mihi denuncias, si quidquam ex his quæ quotidie facio, ignoraueris. Vide quam simpliciter tecum viam: hoc quoque tibi committam. Philosophum audio, & quidem quintum iam diem habeo, ex quo in scholam eo, & ab octaua disputantem audio. ¹ Bonam, inquis, aetate. Quid ni bonam? quid autem stultius, quam quia diu non didiceris, non discere? Quid ergo? idem faciam, ² quod trossuli & iuuenes? Bene mecum agitur, si hoc vnum ³ senectutem meam dedecet. Omnis aetatis homines hæc schola admittit: in hac senescamus, ⁴ hanc ut iuuenes sequamur. In theatrum senex ibo, & in circum deferar, & nullum par sine me depugnabit: ad philosophum ire erubescam? Tam diu discendum est, quam diu nescias, & si proverbio credimus, ⁵ quam diu viuas. Nec vlli hoc rei magis conuenit, quam huic: tam diu discendum est quemadmodum viuas, quam diu viuis. Ego tamen hinc aliquid & doceo. Quæris quid doceam? etiam seni esse discendum. Pudet autem me generis humani. Quoties scholam intraui (præter ipsum theatrum Neapolitanorum (ut scis) transeundum est, Metronactis petentibus domum) ⁶ illud quidem, factum est: & hoc ingenti studio, quis sit ⁷ pithavles bonus, iudicatur. Habet tibicen quoque Græcus & præco concursus: at in

9. TAM IMBECILLVM EST QVOD NOCET.] Timere enim videtur. ideoj, vel cauere, vel vlcisci.

D EPIST. LXXVI. 1. BONA, INQVIS, ÆTATE.] Ridetis verba. & iuuenis scilicet discis.

2. QVOD TROSSVLI.] Equites. in quo ordine tunc quia plerique iuuenes, & erandiores ad Latum clauum statim veniebant, factum, ut & pro iuuenibus caperentur. Vide me 11. Elector. cap. 1. Virtut iterum Seneca, epist. LXXXVII.

3. SENECTVTEM MEAM DEDECET.] Sim sanè senex Scholasticus, & videar: sicut & in proverbio erat, Mittatur senex in scholam. Vtinam non alia in me dedecora!

4. HANC, VT IYVENES, SEQVAMVR.] Scriptus abest omnibus illud, hanc: nec scio an Latine satis. Sequi scholam. Ex libris igitur argutius legam: in hac senescamus, ut iuuenescamus. Senescamus in ista Sapiencie schola, ut alios animos, si non annos, sumamus, & in meliorem statum renouemur.

5. QVAMDIU VIVAS.] Plato in Amatoribus: Τίαντες φιλοσοφῆσαι, τίδ' ἄλλο γέ, ἢ καὶ τὸν Σόλωνα; Σόλων γάρ σου εἶπε:

Ἡράκλειος δ' αἰὲν πολλὰ δὶδασκίδρος. Καὶ ἐμοὶ δοκεῖ αἰεὶ ἕστω γρηναί, ἐν γὰρ τι μὲν δάειν τὸν μέλλοντα φιλοσοφῆσιν, καὶ νεώτερον ὄντα καὶ ἄριστότερον. Quid igitur est philosophari? Quid aliud, nisi illud Solonis? qui dixit,

Affiduè addiscens ad senium venio. Et mihi sic decere videtur, eum, qui philosophus est futurus, aliquid semper discere, & iuuenem existentem & senem. Talia in Lachete idem, & alibi: nos in Manud. 1. Dissert. 1.

6. ILLVD QVIDEM FRACTVM EST.] Plenum, stipatum.

7. PITHAVLES BONVS.] Ita Græcis, qui dolio sine cado canit. Nym & id genus inflatur modulata, sicut Vitis. Qui autem istum, Ascaulæ Græcis, nobis Vticularij dicij.

at in illo loco, in quo vir bonus discitur, paucissimi sedent: & hi plerisque videntur nihil boni negotij habere, quod agant: inepti & inertes vocantur. Mihi contingat iste derisus. æquo animo audienda sunt imperitorum conuicia: & ad honesta vadenti contemnendus est iste contemptus. Perge, Lucili, & propera, ne tibi accidat quod mihi, vt senex discas: imò ideò magis propera, quoniam id nunc aggressus es, quod perdiscere vix senex possis. Quantum, inquis, proficiam? ⁸ quantum tentaueris. Quid expectas? nulli sapere casu obtigit. Pecunia veniet vltro, honor offeretur, gratia ac dignitas fortasse ingerentur tibi: virtus in te non incidet, ne leui quidem operâ aut paruo labore ⁹ cognoscitur: sed est tanti laborare, omnia bona semel occupaturo. Vnum enim est bonum, quod honestum: in illis nihil inuenies veri, nihil certi, quæcumque famæ placent. Quare hoc vnum sit bonum, quod honestum, dicam: quoniam me parùm exsecutum priore epistolâ iudicas, magisque hanc rem tibi laudatam quàm probatam putas. Et vt in arctum, quæ dicta sunt, contraham: omnia suo bono constant. vitem fertilitas commendat, sapor vinum, velocitas seruum. Quare fortia dorso iumenta sint, quæris? quia ^B eorum hic vnus est vsus, sarcinam ferre. In cane sagacitas prima est, si inuestigare debet feras: cursus, si consequi: audacia, si mordere & inuadere. Id in quoque optimum est cui nascitur, quo censetur. In homine optimum quid est? Ratio: hæc antecedit animalia, ¹⁰ deos sequitur. ¹¹ Ratio ergo perfecta, proprium hominis bonum est: cetera illi cum animalibus satisque communia sunt. Valet? & leones. formosus est? & pauones. velox est? & equi. non dico, in his omnibus vincitur. Non quæro quid in se maximum habeat, sed quid suum. Corpus habet? & arbores. habet impetum & motum voluntarium? & bestia, & vermes. habet vocem? sed quanto clariorem canes, acutiorem aquile, grauiorem tauri, dulciorem mobilioremque lusciniæ? Quid in homine proprium? Ratio. hæc recta & consummata, felicitatem hominis impleuit. Ergo si omnis res, cum bonum suum perfecit, laudabilis est, & ad finem naturæ suæ peruenit, homini autem suum bonum ratio est, si hanc perfecit, laudabilis est, & finem naturæ suæ attigit. hæc ratio perfecta, virtus vocatur, eademque honestum est. Id itaque vnum bonum est in homine, quod vnum hominis est. nunc enim non quærimus quid sit bonum, sed quod ^C sit hominis bonum. Si nullum aliud est hominis, quàm ratio: hæc erit vnum eius bonum, sed pensandum cum omnibus. Si sit aliquis malus, puto improbabitur: si bonus, puto probabitur. Id ergo in homine proprium solumque est, quo & probatur, & improbatur. Non dubitas, an hoc sit bonum: dubitas, an solum bonum sit. Si quis omnia alia habeat, valetudinem, diuitias, ¹² imagines multas, ¹³ frequens atrium, sed malus ex confesso sit: improbabis illum. Item si quis nihil quidem illorum quæ retuli, habeat, deficiatur pecuniâ, clientum turbâ, nobilitate, & aorum proaorumque ferie, sed ex confesso bonus sit: probabis illum. Ergo est vnum bonum hominis: quod qui habet, etiam si aliis destituitur, laudandus est: qui non habet, in omnium aliorum copiâ damnatur ac reicitur. Quæ conditio rerum, eadem & hominum est. Nauis bona dicitur, non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui ¹⁴ argenteum aut aureum rostrum est, ^D

8. QVANTVM TENTAVERIS.] Nam conatus effectus hic respondet, vt Stoicis visum: & velis esse bonus, eris.

9. COGNOSCITVR.] Discitur.

10. DEOS SEQUITVR.] Bene, atque etiam belte, quia præiit de antecessione, & nunc de sequenti. At Claudius Puteanus, inter Gallia decora, volebat, Diis æquatur: pro soliti insolentiâ Stoicorum.

11. RATIO ERGO PERFECTA.] Per doctrinam: & facta Naturam sequi. At que hic de Animalibus, & singulis suas dotes aut tela esse; Phocylides eadem,

Ὅσαλον ἐκάστω νέμει θεός, φύσιν ἡρόφοιτος
Ὀρῖσι μὲν, πολλὴν ταχύτητ' ἀλκίη τε λάσσι,

Ταύροις δ' αὐτοχύτοι κερτασι, κῆρυκα μέλισσαι
Ἐμφυτοὶ ἀλκαρὲδ' αἰετὸς δ' ἔρυμ' ἀνθρώποισι:
Arma animantum cuique Deus dedit. alipotententes

Æra vt penetrent; fortes celeresq; leones
Finxit, cornupetas tauros, & apes pungentes.
Sola homini Ratio telum est, munimen & vnum.

12. IMAGINES MULTAS.] Nobilitatem veterem.

13. FREQUENS ATRIUM.] Clientibus & saluatoribus plenum.

14. ARGENTEVM AVT AVREVM.] Per luxum. nam ex ære aut ferro solet, ad vsu sum.

15. TVTE-

A est, nec cuius ¹⁵ tutela e bore caelata est, nec quæ fisis ac opibus regis pressa est: sed stabilis, & firma, & iuncturis aquam excludentibus spissa, ad ferendum incursum maris solida, gubernaculo parens, velox, & ¹⁶ consentiens vento. Gladium bonum dices, non cui deauratus est baltheus, nec cui vagina gemmis distinguitur: sed cui & ad secandum subtilis acies, & mucro munimentum omne rupturus. Regula non quàm formosa, sed quàm recta sit, quaritur. Eo quodque laudatur, cui comparatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil ad rem pertinet, quantum arer, quantum feneret, à quàm multis saluteretur, quàm pretioso incumbat lecto, quàm pellucido poculo bibat, sed quàm bonus sit: bonus autem est, si ratio explicita & recta est, & ad naturæ voluntatem accommodata. Hæc vocatur virtus: hoc est honestum, & vnicum hominis bonum. Nam cum sola ratio perficiat hominem, sola ratio perfecta beatum facit. hoc autem vnum hominis bonum est, quo vno beatus efficitur. Dicimus & illa bona esse, quæ à virtute perfecta contactaque sunt, id est opera eius omnia. Sed ideò vnum ipsa bonum est, quia **B** nullum sine illâ est. Si omne in animo bonum est; quidquid illum confirmat, extollit, amplificat, bonum est: validiorem autem animum, & excelsiorem, & ampliorem, facit virtus. nam cetera quæ cupiditates nostras irritant, deprimunt quoque animum & labefaciunt: & cum videntur attollere, inflant, ac insultâ vanitate deludunt. Ergo vnum id bonum est, quo melior animus efficitur. Omnes actiones totius vitæ, honesti ac turpis respectu, temperantur: ad hæc faciendi, & non faciendi, ratio dirigitur. Quid sit hoc, dicam. Vir bonus quod honestè se facturum putauerit, faciet, etiam si laboriosum erit: faciet, etiam si damnosum erit: faciet, etiam si periculosum erit. rursus quod turpe erit, non faciet, etiam si pecuniam affert, etiam si voluptatem, etiam si potentiam. Ab honesto nullâ re deterrebitur, ad turpia nullâ spe inuitabitur. Ergo si honestum utique secuturus est, turpe itaque vitaturus: & in omni actu vitæ spectaturus hæc duo: nullum aliud bonum quàm honestum, nec aliud malum quàm turpe. Si vna indeprauata virtus est, & sola permanet tenoris sui, vnum est bonum virtus: cui iam accidere ne sit bonum, **C** non potest. Mutationis periculum effugit sapientia. ¹⁷ Sapientia non eripitur, sapientia in stultitiam non reuoluitur. Dixi, si fortè meministi, concupita vulgo, & formidata, inconsulto impetu plerosque calcasè. inuentus est ¹⁸ qui flammis imponeret manum: ¹⁹ cuius risum non interrumperet tortor: qui in funere liberorum lacrimam non mitteret: qui morti intrepidus occurreret. amor, ira, cupiditas, pericula depoposcerunt. Quod si hoc potest breuis obstinatio animi, aliquo stimulo excitata: quanto magis virtus quæ non ex impetu, nec subito, sed æqualiter valet, cui perpetuum robur est? Sequitur, ut quæ ab inconsultis sæpe contemnuntur, à sapientibus semper, ea nec bona sint, nec mala. Vnum ergo bonum ipsa virtus est, quæ inter hanc fortunam & illam superba incedit, cum magno vtriusque contemptu. Si hanc opinionem receperis, aliquid bonum esse præter honestum, nulla non virtus laborabit. nulla enim obtineri poterit, si quidquam extra se respexerit. Quod si est, rationi repugnat, ex quâ virtutes sunt; & veritati,

D

15. TUTELE EBORE CÆLATA.] Tutela dicitur, locus in prora vbi dy tuseles: siue ipse Deus Deæve, siuis cuique nauis tutor. Silius: Tutelaque Deum fluitant. Festus, in Europa: Aly tam à Pregonibus raptam, & naue, cuius tutela effigiem tauri habuerit, in eam regionem esse delatam. Ita hæc legenda vel ex Lactantio, qui de eadem re, lib. 1. cap. x1. Rapuisse dicitur in aquilâ catamitum. poeticus color est: sed aut per religionem (scribe, legionem) rapuit, cuius insigne Aquila est; aut nauis in quâ est impositus, tutelam habuit in aquilâ figuratam: sicut taurum figuratum, cum rapuit Europam. Satis, pro Senecâ, de Tutelâ, quæ Græcis τῶν ἀστυνῶν, & Latinis etiam Insigne, quia dignoscatur eo, & nani serè nomen dabat. Tacitus vi. Annal. Nec quisquam ariete sacrificauerit,

credito Phryxum vexisse: siue id animal, seu nauis insigne fuit.

16. CONSENTIENS VENTO.] Pinciani est, & perplacet. Libri tamen, non sentiens ventum: detertus.

17. SAPIENTIA NON ERIPITVR.] In libris hæc alia, & auctiora. Legas: periculum effugit. Stultitia ad Sapientiam eripit, Sapientia in stultitiam non reuoluitur. Sententia est, Stultos mutari posse, & paulatim (ideò Erepere) ac per gradus ad Sapientiam venire: non contrâ. Nam Stoicorum sapiens fixus in bono est.

18. QVI FLAMMIS.] Mucius Romanus.

19. CUIVS RISVM.] Seruus, qui in vindictam domini Asdrubalem interfecerat.

20. ETIAMSI

ritati, quæ sine ratione non est. quæcumque autem opinio veritati repugnat, falsa est. A Virum bonum concedas necesse est, summæ pietatis erga deos esse: itaque quidquid illi acciderit, æquo animo sustinebit. sciet enim id accidisse lege diuinâ, quâ vniuersa procedunt. Quod si est, vnum illi bonum erit, quod honestum: in hoc enim positum est & parere diis, nec excandescere ad subita, nec deplorare sortem suam, sed patienter excipere fatum, & facere imperata. Si enim vllum aliud est bonum quàm honestum, sequetur nos auaritia vitæ, auaritia rerum vitam instruendum: quod est intolerabile, infinitum, vagum. Solum ergo bonum est honestum, cui modus est. Diximus, hominum futuram feliciorum vitam quàm decorum, si ea bona sunt, quorum nullus diis vsus est, tamquam pecunia & honores. Adice nunc, quod si modò solutæ corporibus animæ manent, felicior illis status restat, quàm est dum mersantur in corpore. Atqui si ista bona sunt, quibus per corpora vtimur, emissis erit peius: quod contra fidem est, feliciores esse liberis, & in vniuersam datis, clausas & obsessas. Illud quoque dixeram, si bona sunt ea quæ tam homini contingunt quàm mutis animalibus, & muta animalia beatam vitam actura: quod fieri nullo modo potest. Omnia pro honesto patienda sunt: quod non erat faciendum, si esset vllum aliud bonum, quàm honestum. Hæc quamuis latius exsecutus essem priore epistolâ, constrinxi, & breuiter percurri. Numquam autem vera tibi opinio talis videbitur, nisi animum alleues & te ipsum interrogas: si res exegerit, vt pro patriâ moriaris, & salutem omnium ciuium tuâ redimas, an porrecturus sis ceruicem, non tantum patienter, sed etiam libenter? Si hoc facturus es, nullum aliud bonum est. Omnia relinquis, vt hoc habeas. Vide, quanta vis honesti sit? Pro Rep. morieris ²⁰ etiam si statim facturus hoc eris, cum scieris tibi esse faciendum. ²¹ interdum ex re pulcherrimâ magnum gaudium etiam tempore breui ac exiguo capitur: & quamuis fructus operis peracti nullus ad defunctum exemptumque rebus humanis pertineat, ipsa tamen contemplatio futuri operis iuuat: & vir fortis & iustus cum mortis suæ prena ante se posuit, libertatem patriæ, salutem omnium pro quibus dependit animam, in summâ voluptate est, & periculo suo fruitur. Sed ille quoque, cui etiam hoc gaudium ^C eripitur, quod tractatio operis maximum & vltimum præstat, nihil cunctatus desiliat in mortem, facere rectè seque contentus. Oppone etiam nunc illi multa, quæ dehortentur. Dic, Factum tuum matura sequetur obliuio, & parum grata existimatio ciuium: respondebit tibi, Ista omnia extra opus meum sunt. ego ipsum contemplor: hoc esse honestum scio. Itaque quocumque ducit ac vocat, venio. Hoc ergo vnum bonum est, quod non tantum perfectus animus, sed generosus quoque & indolis bonæ sentit: cetera leuia sunt, mutabilia. Itaque sollicitè possidentur, etiam si fauente fortunâ in vnum congesta sunt: dominis suis incumbunt grauiâ, & illos semper premunt, aliquando & elidunt. Nemo ex istis quos purpuratos vides, felix est, non magis quàm ex illis quibus sceptrum & chlamydem ²² in scenâ fabulæ assignant. cum præsentem populo clati inceserunt, & cothurnati; simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt. Nemo istorum, quos diuitiæ honoresque in altiore fastigio ponunt, magnus est. Quare ergo ^D magnus videtur? ²³ Cum basi illum suâ metiris. Non est magnus pumilio, licet in monte constiterit: colossus magnitudinem suam seruabit, etiam si steterit in puteo. Hoc laboramus errore: sic nobis imponitur: quod neminem æstimamus eo quo est, sed adiciamus illi & ea, quibus adornatus est. Atqui cum voles veram hominis æstimationem inire, & scire qualis sit, nudum inspice. ponat patrimonium, ponat honores, & alia fortuna mendacia: corpus ipsum exuat: animum intueri, qualis quantusque sit, alieno an suo

20. ETIAMSI STATIM.] Ita lego, spretâ negatione. significat enim, etiam sine alio fructu vel diuine cogitationis, id facturum aliquem esse.

21. INTERDVM EX RE.] Pinciano assentior, Interim.

22. IN SCENÂ FABULÆ.] Sæpe hac vita cum

Mimo comparatur, & iuste. Breuiter olim Socrates: τοῦ ἡδὴ ἀπαυδῦντος βίω, καθάπερ ἰσχυροῦ, πολλὰ τῦφου μετὰ ἰμῶνα περιπέται: Vitæ indoctorum, tamquam histrionum, multa fastus indumentata circumposita sunt. Adde epist. LXXX.

23. CVM BASI ILLVM SVA.] Cum cothurno, quo incedit: cum opibus, quibus insitit.

24. SI ERE-

A suo magnus: ²⁴ si erectis oculis gladios micantes videt, & si scit suâ nihil interesse vtrum anima per os, an per iugulum, exeat, beatum vocat. Si cum illi denunciata sunt corporis tormenta, & quæ casu veniunt, & quæ potentioris iniuriâ, si vincula & exilia, & vanas humanarum formidines mentium, securus audit, & dicit, *Non ulla laborum,* *O virgo, noua mi facies inopinâ ve surgit.* *Omnia præcepi, atque animo mecum ipse peregi.* Tu hodie ista denuncias: ego semper denunciaui mihi, & hominem parauî ad humana præcogitati mali mollis ictus venit. At stultis & fortunæ credentibus, omnis videtur noua rerum & inopinata facies. magna autem pars est apud imperitos mali, nouitas. Hoc vt scias, ea quæ putauerunt aspera, cum assuevere, pariuntur. Ideo sapiens assuescit futuris malis: & quæ alij diu patiendo leuia faciunt, hic leuia facit diu cogitando. Audimus aliquando voces imperitorum, dicentium: Nesciebam hoc mihi restare, sapiens B scit sibi omnia restare: quidquid factum est, dicit, Sciebam.

EPIST. LXXVII.

ET hæc inter bonas, vtilesque. Narrat obiter de Alexandrinis nauibus: aliis accurrentibus, se neglexisse. Quanti enim ista, aut quamdiu? Senex sum, abeo. Et aliquando sponte abeundum, vt fecit Marcellinus. Tum contra metum mortis: rationesque huius commendat.

SVBIT Ò hodie nobis ² Alexandrinæ naues apparuerunt, quæ præmitti solent & nunciare securitæ classis aduentum. ³ tabellarias vocant. Gratus illarum Campaniæ adpectus est. ⁴ omnis in pilis Putcolorum turba consistit, & ex ipso genere velorum Alexandrinæ, quamuis in magnâ turbâ nauium, intelligit. Solis enim licet ⁵ supparum intendere, quod in alto omnes habent naues. Nulla enim res æquè adiuuat cûsum, quàm summa pars veli: illinc maximè nauis vrgetur. Itaque quoties ventus increbuit, maiorque est quàm expedit, antenna submittitur. minus habet virium flatus ex humili. ⁶ Cùm intrauere Capreas & ⁷ promontorium, ex quo

Alta procelloso speculatur vertice Pallas, ceteræ velo iubentur esse contentæ: supparum Alexandrinarum insigne est. In hoc omnium discursu properantium ad litus, magnam ex pigritiâ meâ sensi voluptatem, quod

24. SI ERECTIS OCVLIS.] Imò rectum, rectis.

EPIST. LXXVII. I. SVBIT Ò HODIE.] Nihil causæ est, cur acuti hic simus, & s. v. b. legamus, interpretemurque ex formulâ, Si vales, bene. Abnuunt libri, & mos eius est.

D 2. ALEXANDRINÆ NAVES.] Frumentaria. classis enim illa instituta ab Augusto, vt satis docui 1. Elector. cap. de Frumentatione.

3. TABELLARIAS VOCANT.] Quia velut nuntij erant, aduentantis classis.

4. OMNIS IN PILIS.] In saxeis molibus, quas Augustus, porui formando, ibi iecit. Ego ad Taciti Annal. xiv.

5. SUPPARVM INTENDERE.] Velum summo malo appensum sic vocabant: id est minusculum velum, & quod in ventis fauentiâ nautæ solent extendere. Lucanus optime:

— summaque tendens

Suppara, velorum perituras colligit auras.

Staius:

— summis annectite suppara velis.

Manilius:

— non inuehet vndis
Suppara, nec pelagus Xerxes ferietq; tegetq;
etsi communiter ille, pro velis.

6. CVM INTRAVERE CAPREAS.] Quæ insula, Tiberio adamata & infesta, interiacet: & mare medium inter Mineruæ promontorium habet.

7. PROMONTORIUM, EX QVO.] Templum ibi Mineruæ, & periculum in flectendo, vt solet. Ideo ibi Deæ libabant. Staius:

Prima salutauit Capreas, & margine dextro
Sparsit Tyrrhenæ Marcotica vina Mineruæ:
de ipsis istis Alexandrinis nauibus, aut nauis. Est iuxta Surventum, & à promuntorio Misci, quod sinu medio opponitur, distinctum. Linius de eo, lib. xl. Inter Duumuiros ita diuisa tuenda maritima ora, vt promuntorium iis Mineruæ velut cardo in medio esset: alter in dexteram partem, vsque ad Massiliam: alter laeuam, ad Barium vsque tueretur.

8. RERVVM